

de ovend

de ovend

juni 1988

zestiende jaorgaank no. 3

In dit blad verschiene bi'j dregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uitgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j leden/ab.

Redakteur: Johan Veenstra.

Buro-redakteur: Pieter Jonker.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Alle correspondeensie, inlichtings, adm./ab.: Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.

Tillefoon (05160) 4533.

Lidm./Ab.: f 15,00 in 't jaor.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

Inhoold van dit nommer:

Johan Veenstra <i>Even veurof</i>	66
Harmen Houtman <i>Waar is mien laand</i>	68
Johan Veenstra „Ik bin te bange west om de waarhied te zeggen” - een vraoggesprek met Lamkje Hof-de Boer	70
Oene Bult <i>miljeugodsdienst</i>	78
Knillis <i>warkloos</i>	79
Knillis <i>touw</i>	79
Pieter Jonker <i>Stellingwarfs now onderdiel van hiemkunde</i>	80
Bote Stellingwerf <i>Et pepermeultien</i>	84
Bote Stellingwerf <i>Een jaor d'r bi'j</i>	85
Bote Stellingwerf <i>Voetstappen op 'e maone</i>	85
Lodewiek H. <i>Et herenhoentien en de iekmulder</i>	86
Dirk Kerst Koopmans <i>Oold ark - 3 -</i>	89
Klaas van der Weg <i>Daegelikse dinkies</i>	90
Knillis <i>Lieties van verlangst</i>	91
Oene Bult <i>anti-plestiekkultuur</i>	92
Harmen Houtman <i>'t Grunninger Hogelaand in meie</i>	93
Harmen Houtman <i>Mestricht</i>	93
Fokke Middendorp <i>Oonze Volk - 4 -</i>	94

Even veurof

D'r bin meensken die zeggen dat ze nooit dromen. Ze zullen daenk' bedoelen dat ze heur gien dromen herinneren kunnen as ze morgens wakker wodden, want dromen doen we allemaole. En dat is mar goed ok, want iederiene die een betien gezond blieden wil, moet dromen. Overdag doen we een hiele protte indrokken op, die de hassens niet allemaole verwarcken kunnen. Dat gebeurt naachs dus. Dan wodt alles zoe'n betien te plak brocht, opsleugen as et weerdevol is, votdaon as et onneudige troep is.

Iedere nacht hewwe vuuf perioden mit een verhoogde droomaktiviteit. Onderzoekers hebben vaastesteld daj' iedere keer zoe'n 5 volledige dromen hebben. Dat is iedere nacht dus 25 dromen. En zoks telt an, gao mar nao, want et betekent daj' meer as 9000 dromen in een jaor hebben! En tegen de tied daj' 75 jaor binnen, hej' zoe'n 700.000 keer droomd!

Disse cieferties he'k uut de rebriek *Denkwijzer* van René Diekstra in de *Liwwadder Kraante*. Onveurstelbere getallen aj' dat goed in je ommeaon laoten. Aj' iedere dag je dromen diej' de nacht teveuren had hebben now es opschrieven zollen, hoevule van die 9000 dromen in een jaor zoj' je morgens dan herinneren kunnen?

Ik hebbe mezels wat dat anbelangt es uuttest. In 1987 he'k dat allemaole bi'jhullen en opschrieven in een droomboek. En ik kwam in 1987 tot 330 dromen, die 'k me herinneren kon. Dat is mar 3,7% van alle dromen! Wat een bedroefd klein betien. Now wee'k van mezels wel da'k vule meer dromen had hebbe as die 330, want ik wodde naachs wel es wakker en dan wus ik percies wa'k droomd hadde, mar morgens wus ik aliend nog mar da'k droomd hadde, mar niet meer waor over. Daoromme hool ik in 1988 ok weer een droomboek bi'. Ik wil perberen die schaemele 3,7% een aentien de hoogte in te kriegen. Iedere aovend leg ik een pepiertien en een penne naost bedde klaor. En a'k dan naachs wakker wor, schrief ik wat trefwoorden van de betreffende droom op, zoda'k et me morgens op die meniere wél herinneren kan. Ik bin beni'jd wat disse methode veur percentage opsmieten zal.

De Schrieversronte, et Stellingwarfs, mien schrieveri'je, al die dingen maeken een wezelik pat van mien leven uut. Zol dat in mien dromen ok tot utering kommen? Ik hebbe de hiele boel es even op een riegeltien zet. Van de 330 neteerde dromen hadden d'r 42 mit de schrieveri'je en zo te maeken. Dat is 12,6% van mien dromen. Butendat kwammen d'r in 59 ere dromen meensken uut de Schrieversronte veur. Bestuursleden en schrievers en zo. Dat is 17,7%. Tegere 101 dromen of 30,3%. Naachs blief ik dus mit de Schrieversronte en de schrieveri'je en zo beheurlik vaeke doende.

Ik hebbe me al die nachten veurig jaor trouwens et vuur uut de sloffen vleugen

veur de goeie Stellingwarver zaeke. Drok in de weer he'k west mit *De Ovend*, mit mien boeken, en mit et veurlezen uut eigen wark. En butendat he'k mit alderhaande meensken de nuverste kontakten had. Een kleine bloemlezing.

Ik bin uut fietsen west mit Wube Lamers van de Kuunderwal. De vrouw van Wube Lamers huust trouwens in een woonwaegen, ik weet niet of jim dat wussen. Van Zwaantje Kuiters-Keizer kree'k een hiel pak knipsels en prenties. "Dat moet een boek wodden," zee ze. As ik me d'r mar mit redden wol. Mit Henk Kroese en Haarm Hooltman he'k suteld en Fokke van Lute gaf een rondleiding in de kärke van Waskemeer. Karst Berkenbosch stuurde me zien ni'je elpee. Iene die hatstikke kroemtrokken was. Bedaankt heur, Karst! Mit Vrouw Hof en Geert Lantinga bin 'k in de auto vot west en Knillis speulde mit in een opera! Trouwens, Marga Kool zingt now ok. In een jazzkelder. Pieter Jonker en ik bin ok nog bi'j heur te gaaste west. Marga kwam in een kaemerjasse de kaemer in en ze vreug wawwe hebben wollen: stampot of bolle. Et jaor deur bin 'k een protte hier en daor op vesite west. Bi'j Henk en Philomène Bloemhoff en bi'j Remco Heite. Die hadde as keunstutering zien oolde pantoffels an de waand hangen. Peggy Klinkhaemer is trouwens bi'j mi'j op vesite west. Mit Bé van 't Hooltpad wa'k op een ziekenhuuskaemer. En weten jim wie a'k op 'e Stellingwarver Dag lopen zag? Sietske Bloemhoff, heur mem en... Henk van der Meyden. Zo ziej' nog es wat en zo heuren jim nog es wat. Sietske het de Bergveld-spelling trouwens nog niet al te goed onder de kni'je. Ze vertelde me op een naacht da'k *mediesienen* schrieven mos in plak van *medesienen*. Ik betwiefelde dat, mar och, goeiig a'k van neture bin, zee 'k dat ze wel geliek hebben zol. Mar ik dochte bi'j mezels: In *De oolde pook* van H.J. Bergveld staot een gedicht over dokter Sluus en daor komt dat woord in veur. Eredaegs he'k et echt opzocht. En et klopte. Et bin *medesienen*, Sietske! As laeste nog even een belangriek ni'jgien. Gorbatsjov lat mien roman *Een vlinder van zulver* naor Ruslaand kommen. Hi'j vint et een mooi boek het hi'j zegd. Et zal now in et Russisch vertaeld wodden!

En wat uut zokke wondere dromen bliekt? Now, ien ding in elk geval. Da'k naachs hielemaole gien hinder van bescheidenhied hebbe!

Harmen Houtman

Waor is mien laand?

1.

In dit laand
van platte poolders,
van vri'jhied,
die gien greenzen vuult,
rieden elke zundagmiddag
duzenden 'volkswaegenties'
mit meerstal twie oolden
en twie kiender
over viaducten
die de aender
even optillen.

In dit laand
zuken meensken
waarmte bi'j de Tros
en stikken aliend
keerzen mit de Kast an,
in een kastboom
mit percies 5 witte,
5 rooie en 5 zulveren ballen,
deur een stekker
in een stopcontact
te stikken.

Dit laand
is bi'jtieden
zoe'n Hol laand.

2.

Rond-dri'jende
telde de vrouw
uut et zuden
meer karken
boven de weilanen,
as bi'j heur thuus
tussen de heuvels.

Riedende op 'e hoge diek
vreug ze heur of,
of dit zwat-bonte vee
ok duzelig wodden zol
op heur
diagonale vlakten.

Die aovend
het ze uren zocht
om een meens
te vienen,
die mit heur
praoten wol.

Op 't Zaailaand
kwam et verlangst
naor 't Vri'jthof
naor boven.

3.

Was 't verbelinge
of leup daor in de bos
een kerel in een witte jasse,
dezelde, die as ze
wel es zien hadde
in die Amsterdamse stege.

Waoromme was ze
zo bange
veur de schaden
van de klokkestoel
en de toeken
die op et waeter sleugen,
van meensken
die weeromme kwammen
van et aovendpraoten?

Waoromme
was ze de stad ontvlocht
mit zien messen,
bloed en koegels,
om hier opjacht
te wodden deur de wiend,
de regen, de maone
en die eindeloze rust?!

4.

In mien heufd
zit een laand
mit schaopen
die daansen op 'e zeediek,
van meensken
die of en toe
de tied vergeten
en naachs in bonte kleren
de kroegen 'nat' maeken,
van keboolters
die stiekem karkies
mit zaedel-dakken,
in netties anharkte
tunen maeken.

Mien heufd
is alle lanen
waor a'k wone,
zit vol wille
om riegelmaot
die iewig heilig liekt,
wil alles tegenkommen,
wat hi'j nog
niet kent.

Et mooiste laand
ligt binnen in me;
et laandschop
is elke dag eers.

”Ik bin te bange west om de waorhied te zeggen”

een vraoggesprek mit Lamkje Hof-de Boer

Op 3 meie was ze uitgebreid op 'e tillevisie bij de NCRV. Op 29 juni wodde ze tachtig. En ze schrift, praot en schildert mar deur. Lamkje Hof-de Boer uut Berkoop. In feberwaori belde 'k heur al veur een vraoggesprek veur *De Ovend*. Een schriefster die tachtig wodt is wat biezuunders, is 't niet zo? Ze stroomde drekt niet over van enthousiasme. De *Friesland Post* was d'r krek ok al west veur een interview. Mar ja, een vraoggesprek veur *De Ovend* koj' vanzels niet weigeren. Ze mag trouwens graeg praoten, vertelde ze an de *Friesland Post*, mar et moet wel zinnig wezen. Zodoende zetten we oons beidend schrap veur een zinnig vraoggesprek in heur huus an de Grietmaansstraote. We zitten an de thee in een gezellige kaemer mit eigen schilderij'en an de mure: Een pattien bij de Lende langes. Et oolde huus van mem in Medhuzen. De Scheene in de winter. Een oolde saks. Een vrouwgien bij een huus mit een bluiende boom. En boven et bedde in de slaopkaemer: De dikke iek bij Bekhof. Waor een interviewer zoal niet komt...

Lamkje Hof-de Boer publisearde an now toe twie boeken. Beide boeken bin kassuksessen uut et Boekefoons van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte wodden. In 1981 kwam de eerste drok van de dichtbundel *Van mien kaant bekeken* op 'e wereld. Dit jaor komt om heur jaordag henne de negende drok mit een had omslag uut. Mit mekeer 5050 exemplaoren! Zels in de Nederlaanstaelige literaire wereld zol zoe'n oplaoge een groot sukses wezen. In 1986 gaf de Schrieversronte heur twiede boek *Veur loon en verval* uut. Veurig jaor verscheen d'r een twiede drok van. Mit mekaander 2500 exemplaoren.

Veur loon en verval is et levensverhael van Vrouw Hof. Ze wodde in 1908 in Berkoop geboren. Van heur veertiende tot heur dattigste diende ze. Eerst in Grunningerlaand, doe in Berkoop bij de Preenzen. Laeter gong ze veur jaoren naor Liwwadden. Ze ontgruude Berkoop en kwam d'r op heur dattigste inienend repend weeromme. Heur zuster Kee was wegraekt en zwaoger Jan Hof bleef zitten mit een klein poppien. Lamkje trok bij him in. Krap drie jaor laeter trouwden ze.

Butengewoon is et vanzels niet om over jezels te schrieven. Om mar een peer veurbeelden an te haelen: In de jaoren zestig begon Gerard Reve in literair Nederlaand mit een golf bekentenisproza. Hans Warren kwam een jaormennig leden mit zien *Geheime Dagboeken*. En een maond of wat leden kwam bij uutgeverijje Bert Bakker et boek *Victorine* uut van Nienke Begemann. Zij vertelt in dat boek et levensverhael van Victorine Hefting nao, heur roerige huweliken en heur omgaank mit bekende dichters as Nijhoff, Roland Holst en Achterberg.

Lamkje Hof-de Boer (80). Foto: Sietske A. Bloemhoff.

In Stellingwarf is et unieker om ego-literatuur te schrieven. Is Lamkje Hof-de Boer in *Veur loon en verval* trouwens lieke eupenhattig as Victorine Hefting in *Victorine* ?

Hoe eupenhattig was Vrouw Hof? Hoeveul bekentenissen dee ze an de lezers? Gaf ze een protte geheimen kwiet? Of hul ze een protte achter?

Now, daor kan 'k op zeggen, da'k achterof bekeken lang niet eupenhattig genoeg west bin. Ik bin te bange west dat de meensken zeggen zollen: Now, ze dust nogal wat! Waoromme moet ze dat zo neudig schrieven? Wat het een aander daor mit neudig? En hoe hej' dat dan, daor hool ie rekening mit. En ie holen rekenschap mit je familie. Mar uiteindelijk spiet et mi'j dat ik hier en daor niet een betien dudelijker west bin. Ik hebbe bepaolde dingen mar amperan uut de doeken daon. Et hadde wel vule dudelijker kund en dan was d'r misschien een protte kritiek bi'j et gewone volk kommen, mar dan hadden meensken die bekend binnen mit schrievers en heur gedrag et beter vunnen. En ik daenke dat et de kwaliteit van et boek ten goede kommen was.

Een inkelde keer bi'j' wel eupenhattig. Dat bin dan drekt ok de sterkste stokken uut et boek, donkt me. En soms kuj' ok wel es wat tussen de riegels deurlezen. Over hoe jow heit was. Mar ie hebben him bescharm'd in jow boek. En him niet allienig, daenk'?

Doe heit sturven is heb ik zegd: D'r is een meenske votgaon, heb ik him wel ooit kend? Nee. Want disse man kend' ie niet zo gauw. En toch zag ik as kiend wel dat d'r in disse man bepaolde gevulens zatten, dat weren mienend dan misschien niet, mar ik hadde him wel graeg wat dudelijker tekenen wild. Want et was wel een persoonlikhied! Mar soms in een veur mi'j wat te negatieve kaant en dat he'k him in et boek niet andoen wild. Hi'j was as boer prima, mar veerder, och, hi'j bemuude him niet zo mit de meenselike kaant van oons as kiend. As ik dan thuis kwam en hi'j zee niks tegen mi'j. Dan docht ik: Heit! En dan zag ik mem daor zitten en die zag dat ok wel. Die het netuurlik ok wel es docht: Hoe bestaot et, et is zien kiend toch ok! Mar d'r was altied toch een soort geheimenis veur mekeer van niet uutspreken de dingen, diej' wel dochten. Ik hebbe heit speerd in mien boek. Mem hadde ik wel vule meer van zeggen kund, mar die heb ik toch wel positief uitkommen laoten en die wol ik ten opzichte van heit ok niet te vule ophemelen. Och, zo bi'j' ok opvoeded. Mar as ik et nog es weer doen mos, as ik nów schrieven mos over disse meensken, dan dee ik et dudelijker. Aanders begon ik d'r niet an.

Ie hadden meer over heit schrieven wild.

Weej' waor a'k zo graeg over schrieven wild hadde? As ik thuis kwam, dan sleup ik in de kaemer in de bedstee en in dezelde kaemer laggen mien oolden in een aander bedstee. En dan duurde 't mar even, dan heurde 'k heit snorken en mem zochten.

Now, dan gong d'r zovule in me omme as jong maegien. Dan docht ik: Och man, ie slaopen al, mar waor zol oonze mem an prakkezeren? En dan hadde ik altied et gevuul dat oonze heit wat te kot dee. Zokke dingen, daor was ik altied slim mit doende. En zoks wodde vroeger niet bepraot, dat moj' zels mar zien te verwarken. Ik was op dat punt oe zo gevulig en altied doende mit vraogstokken as: meensken, liefde en gevulens. En ik mos dat allemaole zels verteren. Daor kreej' vroeger gien begeleiding bi'j...

Heit is niet de ienigste diej' speerd hebben...

Ik hebbe de meensken in et dörp speerd. Ik zat in een glaezen huus doedertied. Ik wodde bekeken. Want ik kwam daor toch mar as jonge meid weeromme, ongetrouwd, bi'j een man mit een poppien. En dan weten jowzels wel hokke tere dingen as dat binnen. Hoe praoten de meensken daor over? Hoe ligt dat? Zol dit of zol dat? En hoe zol dát wezen?

Hoe muuilik was et veur jow om dit boek te schrieven ?

Hiel muuilik. Ik docht drekt doe 'k d'r an begon: Et is wel geveerlik waor a'k an beginne, want ik geve me bloot. Now bin 'k veerder wel aorig eupenhattig, mar ik docht toch: Hoe beschrief ik zoks op zoe'n maniere da'k de meensken niet al te vule tegen me in 't harnas jaeger.

Et was dus griezellig. Omdaj' eins bange weren veur de meensken. Om wat die zeggen zollen.

Ja, dat was et. Omdaj' bange binnen veur de kritiek op jow omdaj' zo eerlik en eupenhattig de dingen zeggen durven. En ik zeg wel es: Ik trek me niet te vule van de meensken an, mar ik doe 't wel heur! Ik doe 't wel. Ik bin hier en daor te bange west om de waarhied te zeggen. Ik bin in mien leven nogal es teleursteld west in meensken. Kiek, ik bin een gevuulsmeens, ik hebbe behoefte an waarmte, genegenhied, liefde, en dan docht ik wel es: Now geef ik zovule en ik kriege toch altied niet weeromme wa'k verwaachte. Verwaachte 'k ok te vule? Och, ok mien huwelik ha'k wel wat scharper beschrieven kund, mar dat he'k niet durfd. Dat he'k gewoon niet durfd. Ik hebbe dingen vermeden die me aenlik zo hoge zatten, omda'k die zo muuilik vun om pries te geven op een eerlike maniere.

Et eerste stok van et boek is et meest interessaant veur mi'j as lezer.

Dat schreef Hemminga van de Fryske Kultuerried mi'j ok. Hi'j schreef da'k zo goed begon en dat et him in 't begin, de eerste helte, boeid hadde, mar dat et laeter wat verzwakke deur de algemienhied. Mar ja, die reize naor Amerike daor a'k dan over schrieve, dat was veur mi'j wél een belevens. Mar veur de lezers niet zo vanzels.

Et boek het anders een zwaore put wark west. Ie hebben d'r in 't begin al es tachtig bladzieden van schreven. Die bin veur je uuttikt en doe hej' de boel weer verscheurd. Laeter hej' een schoft bij' een kammeraodske in een kampeerwaegen zeten om d'r an te warken. Over dat schrieven zels, wark ie aenlik vlot aj' doende binnen?

Dat is hiel ongeliek. De iene keer dan daenk ik: Ja, dit moet zo wodden, dan gao 'k zitten en dan schrief ik et op. Dan he'k et gevuul da'k gewoon zitte te praoten. En dan komt et vanzels. Dan kan 'k ok best wel een posien deurgaon. Mar as d'r een muulik stokkien komt, dan bin 'k de draod soms zomar kwiet. Dan wee'k soms ok niet hoe a'k et weer oppakken moet. Om dat van mien zuster op heur starfbedde te beschrieven, dat was hiel muulik. Dat he'k veur mezels zó indringend vunnen. Ik heb et schrieven wild zoas ik daor doe zat in dat ziekenhuus. En hoe a'k laeter op 'e gang leup en da'k wel vluken kon. Da'k dochte: Waoromme? Et was een hoogte- en een dieptepunt in mien leven. Ik vun 't beide. Et was et leven en et ofscheid van et leven.

Aj' an 't schrieven binnen, wanneer wark ie dan et makkelikste ?

Aovens. En 't mag ok wel laete wodden. Daor he'k gien muuite mit. As alles stille is, dan krie'k de meeste ingevings. Da'k niet et gevuul hebbe: Drekt kan de tillefoon gaon of d'r kan iene kommen. De laete, rustige uren, dat vun ik de mooiste uren om te schrieven. Dan vergat ik wat d'r om mi'j toe was.

Hoe schrief ie ?

Mit de balpenne. Alles uut de haand. En hiel vlogge, dat kan 'k gelokkig nog. Ik trille nog hielemaole niet.

Tik ie et zels ok uut ?

Nee, dat kan 'k niet.

Bi'j 'Veur loon en verval' hej' wel es tachtig bladzieden verscheurd. Verscheur ie in de regel een protte ?

Now, bi'j gedichies aenlik niet. Dan is et een mementopnaome, wa'k vaasteleggen kan in mien verbelinge en dan kan 'k dat ok zo opschrieven. Mar lessend he'k nog een ienaktertien maekt veur een jubileum, kiek, en zoks kan 'k mit gemak verscheuren en overmaeken.

Ie maeken ok gedichten. Wat ligt jowzels et beste. Proza of poëzie?

Ik hebbe te weinig proza schreven. Dat vien 'k muulik. Om d'r een verbaand in te

holen, om d'r een goed gehiel van te maeken. Ik bin d'r niet zo in betoefd. Ik daenke wel vaeke es: Ik mos aenlik es weer mit een verhael an de gang, mar et wil niet. Et wil tot nog toe niet. Ik weet niet wat dat is. Ik bin d'r gewoon niet riepe veur.

Welke gedichten van jezels vien ie de besten?

Och ja, zovule he'k d'r now ok weer niet schreven. Mar et is toch altied wel een betien de nostalgie die mi'j ansprekt. Dat zal toch ok mit mien leeftied te maeken hebben en daaromme daenk ik ok wel es: Zal ik et nog wel doen? De meensken willen tegenworig toch wat anders. As ik dat dan van die Knillis leze, dan daenk ik: Waor begin ik an? Knillis mit zien fantasie, want daor moej' fantasie veur hebben om et zo te doen as hi'j et dot. Dan daenk ik: Ik hoef niet iens te beginnen, want et is bi'j mi'j altied zo dudelik. Ze hoeven bi'j mi'j niet zovule te raoden, alhoewel ik et altied wel op mien eigen meniere doe. Want ik daenk altied wel: Et zal van mi'j wezen. Et zal mien gedaachte wezen, die 'k daeleschrieve. Ik wil niet in de bocht gaon om et extra mooi maeken te moeten. Om alderhaande foefies toe te passen. Dat wi'k dus niet.

Mar ie moe'n je toch deur gieniene weerholen laoten?

Nee, dat zal wel, mar et gebeurt wel.

Ondergaoj' wel es invloed van aandere schrievers?

Nee. Ik hebbe soms wel et gevuul dat d'r pattie meensken binnen, die toch wel plagiaot plegen. Ja, daor bruuk ik een geleerd woord, dat ze ofkieken, lao'k et zo mar zeggen. Dat ze vule lezen en deur dat vule lezen daenken: Tjonge, zo in die traant kan 'k et ok wel es doen.

Lees ie een protte?

Nee. Kom ik niet an toe. En dat wi'k eins wel graeg. Ik bin mit te vule dingen doende. Ik hebbe ok zoe'n drok, vol leven.

Behalven et schrieven schilder ie ok nog en ie gaon naor tal van verienings uut spreken over jow leven. Wat doej' aenlik et liefste? Schrieven, schilderen of uut spreken gaon?

Now, mit die eerste beide, daor moej' hielemaole veur in de stemming wezen. Mar dat spreken, dat gaot mi'j zo makkelik of, dat is routinewark wodden deur de jaoren henne. Dat is veur mi'j gewoon fantastisch wark. Ik hebbe aenlik nooit een flop, ma'k wel zeggen, en ik hebbe eins et gevuul dat et de meensken wat dot. Ik leuve da'k wat te vertellen hebbe. Et gaot mi'j niet alliend om et ik. Et gaot mi'j ok om de weerde van et leven. Om de meensken wat mit te geven.

Vrouw Hof bij ien van „heur” bodden in Berkoop. (Foto: Sietske A. Bloemhoff).

Bruuk ie et Stellingwarfs overal?

Now, as 't ienigszins meugelik is, graeg. Ik zegge altied: Ik bin drietaelig, zeg et mar, mar as ik uut mien hatte praote, dan praot ik Stellingwarfs. En dan bin 'k oe zo bliede as ze zeggen: Now, dan praot ie mar Stellingwarfs.

Wat is et mooie van schrieven? En wat is 't mooie van schilderen en van uut spreken gaon?

Et mooie van schilderen is daj' zels visueel ok wat zien. En dan de kleuren! Ik mag oe zo graeg mit kleuren ommegeon. En een gedichien maeken, och, as zoks hielemaole uut mezels komt, as et je dan lokt dat mit niet al te vule woorden vaaste te leggen, op jow meniere, dan vien 'k dat ok mooi. Mar et uut spreken gaon, dat vien 'k et aldermooiste. Et kontakt mit de meensken die tegenover je zitten. Et zien dat ze mit je mit gaon. Dat ze je volgen in jow verhael. De hiele mimiek van de meensken. Daoromme wi'k ok altied hoger zitten as de meensken in de zael, zoda'k ze goed zien kan.

Hoevaeke bi'j' mit mekeer wel niet uut spreken west deur de jaoren henne?

Dat kan 'k je zien laoten. Hier he'k mien plakboeken waor a'k alles in opschreven hebbe. Kiek: 747 keer. En veur op et plakboek staot: En et gaot mar deur mit mien verhaelen. En et gaot mar deur...

Hoe lange gaoj' nog deur?

Och, mien auto is gister weer keurd. Et is trouwens zo staorigan een oold biesien, mar ik hope dat hi'j et nog een posien dot. Zolange gao 'k nog deur. En as dat uut spreken gaon oflopen is, dan he'k meer tied veur schrieven en schilderen vanzels. Dat kan 'k thuus doen, is 't niet zo? Mar zoa'k al zee: Zolange as de oolde auto et nog dot, doe 'k deur, want och, ik vule me eins nog zo goed as wat.

Oene Bult

miljeugodsdienst

deur de bomen
zie ik de bos,
deur de bos
de bomen:
ekkelboom,
kestanje,
birkeboom,
een oranje
liesterbeie,
een toeke vleur
in een flesse;
deur de bos
zie ik de bomen,
deur de bomen
de bos,
ik kiek naor et woold
om de beuk te zien
en vuul mi'j taastber riek:
driehonderd jaor oold
en nog altied
lieke kwiek,
VERGRIEM HIM NIET!

oe, godgeleerde heren,
wi'j moe'n bos en boom
weer vereren leren.

Knillis

warkloos

zeuven daegen zundag
zeggen ze

niks doen hoeven
niks te doen hebben

zeuven daegen zundag
zeggen ze

mar
et is meer
zeuven daegen maendag

gister niks daon
morgens langzem op gang kommen
aovens mu as hej' een hiele weke warkt

ja zeuven daegen maendag
zeg ik

Knillis

touw

ze zeggen wel
d'r is gien touw meer
an vaaste te kneupen

mar dat is altied
nog beter as

touw genug
mar niks om et
an vaaste te kneupen

Pieter Jonker

Stellingwarfs now onderdeel van hiemkunde

Sund de oprichting van de Stellingwarver Schrieversronte in 1972 het et bestuur oge had veur et Stellingwarfs in et onderwies. Iene van de eerste aktiviteiten was de uitgifte van de bundel kienderlieties *Piepmoes* in 1975 in een oplaoe van 1000 exemplaoren. Laeter wodden d'r nog es 500 bij maekt. In 1975 wodde deur et bestuur de warkgroep "Stellingwarfs in et onderwies" insteld. De warkgroep kreeg et verzuuk van et Pedagogisch Adviesbureau van de Fryske Akademy om veur et schoelejaor 1976-1977 drie schoeleradiopergramme's te maeken én de boekies, die bij die pergramma's heuren. Bestuur en warkgroep weren et over et doel van Stellingwarfs in et onderwies gauw iens: „Et gaot oons in grote lijnen om twie dingen: a. Et op een verantwoorde meniere bruken van de tael van et kiend zels, bij et anleren van goed Nederlaans; b. Neffens oons heuren de schoelen in Stellingwarf wat te doen an de Stellingwarver streekcultuur, omreden, dat over et algemien onderwies veur een belangriek pat "cultuuroverdracht" is, en regionale (hier dus Stellingwarver) cultuur deur zien aord daor bij heurt." In 1988 zal de eerste doelstelling wel wat onder drok kommen te staon, omreden et tal kiender dat van huus uut nog Stellingwarfs praot de hietied kleinder wodt. Mar et punt van de cultuuroverdracht blijft ok vandaege-de-dag even belangriek.

D'r wodden in 1976-1977 drie thema's uutdiept: "Stellingwarfs: tael en schrieveri'je", "De geschiedenis van de Stellingwarven" en "Brood op 'e plaanke". D'r deden zes schoelen an disse riegel lessen mit. In 1979 schreef Philomène Bloemhoff-de Bruijn over dit perjekt "Stellingwarfs in 't Onderwies. Verslag van een experiment" (uutg. Stellingwarver Schrieversronte, 18 pag.). Ok zij lat heur opvatting over Stellingwarfs in et onderwies heuren: "Waoromme Stellingwarfs in 't onderwies? Veur een protte meensken is dit 'n vraoge daor ze 't antwoord al van te veuren op weten: Stellingwarfs moet hielemaole niet in 't onderwies! Op schoele moe'n oonze kiender mar Nederlaans leren, daor kommen ze ommes veul veerder mit in de wereld. Uut zoe'n opvatting kuj' een hieleboel lezen: onder eren et gevuul dat zokke meensken hebben dat et Stellingwarfs minder is as et Nederlaans, en et idee daj' gien goed Nederlaans leren kunnen aj' ok wat an Stellingwarfs op schoele doen willen. Wat et eerste punt anbelangt: taelkundig bekeken hebben alle taelen die d'r binnen lieke vule weerde: d'r is niks waj'in de iene tael niet uutdrekken kunnen en in de ere tael al. Stellingwarfs en Nederlaans bin dus, taelkundig bezien, lieke goed. De reden veur et leren van een tael zit veul dieper. Een tael van een volk is een hiel belangriek diel van de cultuur van een volk." Philomène Bloemhoff komt tot de uitspraoke dat we et Stellingwarfs hier in de Stellingwarven zels an et ofleren binnen en dat is neffens heur niet neudig, én niet weenselik. As de jeugd et niet meer vaastehoolt is et over pakweg 25 jaor vot, neffens heur.

Veerder

Mar nao 1976-1977 kwam d'r gien vervolg op 'e schoeleradiopergramme's. De warkgroep maekte veur de middelklassen van et leger onderwies nog wel een drietal lessen mit as onderwarpen: "Boswallen", "Hoe as wi'j wonen" en "Recreaosie". In diezelde tied kwam de discussie over et verplichte Fries in et onderwies in de Stellingwarven weer flink op gang. Et staandpunt van et bestuur was doe: Gao uut van de historische taelgreenzen en dus gien verplicht Fries in van ooldsher Stellingwarfstaelig gebied.

De zaeke zat muurvaaste, mar in 1979 wodde d'r op initiatief van de Vierde Ofdieling (de ofd. Fries) van de Perveensiaole Onderwiesraad een warkgroep benumd om te praoten over de pesisie van de streektaelen bi'j de invoering van et Fries. Naost vertegenwoordigers uut 't Bildt hadden ok Stellingwarvers zitting in de warkgroep. In augustus wodde d'r een rappot utbrocht en wodde d'r een inteensieverklaoring opsteld, daor de leden van de warkgroep heur in vienen kunnen. Een ieder hadde wat waeter bi'j de wien daon. In de eerste vief leerjaoren ien ure Stellingwarfs op et reuster en in et zesde leerjaor een half ure Fries en een half ure Stellingwarfs. Mar zo as et wel vaeker gong, wodde dit veurstel deur bepaolde luden in Liwwadden onderuut schoffeld. De invloed van dr. K. de Vries, drs. A.H. Joustra en G. de Vries was te gering om dit d'r in "Liwwadden" deur te kriegen. Ok in Stellingwarf zol d'r wel weerstaand kommen wezen, mar zoveer kwam et veurstel iens niet.

In 1977 hadde et bestuur van de Schrieversronte et rappot "Veerder mit et Stellingwarfs" utbrocht en daor wodde ok een onderwiesplan in uutstokt. Daor wodde de volgende motivaosie in andreugen: "Stellingwarfs op schoele: om pedagogische en didaktische redenen, mar veural omdat Stellingwarver tael en kultuur een weerde in heurzels hebben, en leven moeten en veerder ontwikkeld wodden moeten in de Stellingwarver regio". En heur veurstel luudde: "De perveensie gefte ontheffing veur et Fries; de gemienten nemen liekewel de taek en verantwoordelikhied op heur, om zo goed meugelik onderwies in et Stellingwarfs op te zetten".

In 1981 verlat et bestuur in heur rappot "Advies staotus en pesisie van et Stellingwarfs" et staandpunt van gien Fries in et onderwies, mar stelt heur achter et staandpunt van de Vierde Ofdieling van de Perveensiaole Onderwiesraad, zoas eerder in dit artikel verwoord is.

Een gevolg van et rappot van 1981 is et instellen van de Intergemientelike Warkgroep Stellingwarfs deur de beide Stellingwarver gemienten mit as opdracht him doende te hopen mit een studie over de meugelikheden van en de wieze waarop veerdere inhoold geven wodden kan an et streven naor behoold van de Stellingwarver streekcultuur in et algemien en de streektael in et biezunder. In meie 1984 verscheen d'r een advies dat bestemd is veur de biede gemienteraoden. Ofpraot wodde in meie 1986 in de raoden dat d'r een permanent adviesorgaan angaonde et Stellingwarfs insteld wodden zol. Dat orgaan is d'r nog niet, mar et wil niet zeggen

Heufdmitwarker Sietske A. Bloemhoff (foto: Martin van Nieuwenhoven).

dat d'r niks meer veur et Stellingwarfs daon wodde. De beide gemienten gongen uut aende mit et instellen van een warkgroep hiemkunde, die as opdracht kreeg et maeken van een beleidsplan veur et vak hiemkunde dat veur et verplichte Fries in et plak kommen kan. Ok de Schrieversronte leverde een lid veur de warkgroep.

Hiemkunde

Et bestuur van de Stellingwarver Schrieversronte was in eerste instaansie niet tevreden mit et plak van et Stellingwarfs in et vak hiemkunde. Et bestuur bepleitte een minimum-geraansie veur et Stellingwarfs. Et bestuur kreeg gien geliek, mar doe de gemienten nao et annemen van et beleidsplan in de raoden geern praoten wollen mit et bestuur over de naodere invulling van et Stellingwarfs in et vak hiemkunde en over inschaekeling van de Schrieversronte, bin d'r vlot veurstellen ontwikkeld. Ien en aander het leid tot een overienkomst tussen gemienten en Stellingwarver Schrieversronte om veur de tied van twie jaor een mitwarker an te trekken veur tien uren in de weke. Ok de ofspraoken over wat wel en wat niet bin schriftelik vaastelegd. Et bestuur het besleuten om mit ingaank van 1 april 1988 Sietske A.

Bloemhoff (geboren op 19 augustus 1954 in Nijberkoop) te benumen op dit tiedelike perjekt. Zij is al sund 1 maart 1984 tiedelik veur acht uren in dienst van oonze Stichting in verbaand mit et feit dat et heufdmitwarkerschop uut een duo-baene bestaot. Sietske dri'jt ok al sund de oprichting van de Schrieversronte as vrijwilliger mit. Eerst as lid van de onderwieswarkgroep en laeter as lid van de Warkgroep Publiciteit. Al jaor en dag is ze betrokken bi'j de vrijwillige cursusleiding van de cursus Stellingwarfs I. Veur de Schrieversronte is ze ok adviseur veur de Warkgroep H.J. Bergveld-Pries. Bekendhied kreeg Sietske ok mit illestraosiewark veur de Schrieversronte en mit de langspeulplaeten, die ze tegere mit heur bruur Henk maekte. Tal van Stellingwarver boeken hebben een omslag van heur haand, wiels ze ok tal van illestraosies in de boeken zels verzorgde. In de Warkgroep Publiciteit zette ze heur in veur de uitgifte van kelinders mit wark van beeldende keunsteners en mit et redaktionele pat van de Boekekraante. In 1988 publiceerde ze in et kader van et Perjekt Stellingwarfs Woordeboek over drie vaktaelen: die van de klokkestoelebouwer, de körvevlechter en de iemker. Vaktaelen die in boekvorm verschenen en waor ze naost heur tekentalent ok heur ni'jste vakgebied in beoefenen kon: de fotografie. Et is niet overdreven te stellen dat Sietske haost van alle marken thuis is. En tegen de achtergrond van heur onderwies-erfering is et een prima besluit van et Schrieversronte-bestuur, donkt mi'j, om Sietske A. Bloemhoff veur disse funktie an te trekken. De Schrieversronte en et Stellingwarfs hebben verlet van duzendpoten en daor bin d'r nog niet zo vule van, dat daoromme meugen we bliede wezen mit disse benuming.

Op maendag en deensdag warkt Sietske an et hiemkunde-perjekt. Ze is op et heden drok doende mit et uutwarken van een Stellingwarver poppekaasteperjekt en mit een boekien over de geschiedenis van de Stellingwarven. Ok de Schrieversronte blift aktief op et terrein van et Stellingwarfs in et onderwies. Over een peer weken gaot d'r een uitgebreide brief naor alle basisschoelen mit infermaosie over tal van uitgiften en adressen die veur et hiemkunde-onderwies van belang binnen. Ok gaot de Schrieversronte deur mit et uitgeven van kienderboeken en lesbrieven.

An et aende van dit artikel weensken we Sietske alle succes toe mit heur ni'je funktie.

Et pepermeultien

Pake dee twie dingen toegelieke. Hi'j paste op zien kleindochter en hi'j vulde et pepermeultien bi'j. Dat kon makkelijk, want an de kleindochter hadde hi'j gien kiend. Die zat rustig mit heur poppen te speulen in een hoekien van de kaemer. Van dat pepermeultien hadde hi'j meer wark. Et was mar een hiel smal gleufien waor die peperkorrels deur mossen. Hi'j perbeerde et eerst mit zien vingers, mar dat scheut niks op. Dat gong korreltien veur korreltien, om gek van te wodden. Doe kwam hi'j op et idee om et mit een lepeltien te doen en dat gong een stok vlogger. Hi'j kon d'r drie of viere toegelieke kwiet. Mar d'r vul wel es iene van et lepeltien en kukelde op 'e keukenvloer. Dan was 't een hiele toer om dat smerige ding terogge te vienen. Mar nao een half uurtien was 't flessien toch leeg en 't meultien krapan vol. Doe mos hi'j ok neudig naor een aander plak en dat hadde hi'j wel verdiend, vun hi'j zels.

Een klein kertiertien laeter ston hi'j weer in de keuken. Verhip, waor was et pepermeultien now? Hi'j hadde et toch op 'e keukentaofel staon laoten? Of was hi'j zo in de warre en hadde hi'j et al opburgen? Kieken in 't keukenkassien, mar gien pepermeultien.

"Pake, koj' te eten?" reup de kleindochter. Ik heb de ries al veur je opschept. "Hi'j naor de kaemer en doe zag hi'j wat d'r gebeurd was. Leni, dat bliksemse ding, hadde de peperkorrels in een schaoltien stri'jd, dat op et poppetaofeltien ston. En ze hadde mit et lepeltien ok al vier botties vol scheidt. Iene veur pake, iene veur heurzels en twee veur de poppen. Iene van de poppen was ze drok an 't voeren. Hi'j kon 't lachen niet laoten, doe hi'j et zag. Wor mar es kwaod op zoe'n kleine bi'jdehaante krobbe. "Lust ze 't wel?" vreug hi'j. "Ja heur," zee Leni, "ze vint et lekker."

Doe ze 't lepeltien een tietien tegen et poppemontien androkt hadde, dee ze de korrels weer in 't schaoltien. En now moe'n wi'j eten, pake," zee ze. "Toe dan mar," zee pake, "'t zal wel goed smaeken." En doe gong hi'j mit de bienen veur him bi'j et poppetaofeltien zitten en deden Leni en hi'j krek of ze an 't eten weren. "Hoe vint pake et?" "Heerlik, ie kun koken, heur! Ik komme wel es weer bi'j je te eten. Mar now moet de ries weer in 't meultien. Want as beppe straks thuus komt, moe'n we d'r weer van eten." "We hebben now wel genoeg had," zee Leni, "en de poppen ok wel." "Dat docht ik ok," zee pake. En hi'j nam de "ries" weer mit naor de keuken en begon hiel geduldig et meultien weer vol te maeken.

Bote Stellingwerf

Een jaor d'r bij
is ok een jaor d'r of.
Et leven wodt langer
en kotter toegelieke.

Bote Stellingwerf

Voetstappen op 'e maone,
mar nog altied
misstappen op 'e eerde.

Et herenhoentien en de iekmulder

Hoge op een grote zunnabloeme zat een herenhoentien zachies henne-en-weer te wiegen op 'e waarme juniwiend. Et hadde zes zwatte punties op 'e glaanzende rooie vleugelties en was dus zes jaor oold. Dat is, zeker veur een herenhoentien, een hiele leeftied. In die tied hadde hi'j dan ok een protte kennis en ervering opdaon en hi'j wodde deur familie en kunde veur slim wies en verstaandig hullen. "Je plicht doen en jezels verdienstelik maeken, daor gaot et in et leven omme. De zwatte punties kommen dan vanzels," zee hi'j altied.

Hi'j zochtte es diepe. Et leven was een ernstige zaeke en ie konnten niet percies en ieverig genog wezen om d'r wat goeds van te maeken. De schaden tussen de struken in de grote villatuun begonnen staorig langer te wodden en et herenhoentien poetste him de vleugelties veurdat hi'j slaopen gong tegen de onderkaant van een zunnabloemeblad. Doe hi'j omlegens keek, zag hi'j hoe as een jonge iekmulder him uut een klein gattien in et grösveld omhogens vrotte naor et locht. Hiemende en poestende bleef et biesien een schoffien liggen, doe blaosde et him de vleugelties op. "Al weer iene die te laete geboren wodt," docht et herenhoentien, "elk jaor opni'j levert de familie Iekmulder heur ni'je anweensten een maond te laete of. Ze bin niet percies genog, ze doen mar zoas et heur et beste uutkomt. Regels en veurschriften, daor hebben ze lak an."

Brommende vleug et iekmuldertien omhogens, mar mit een hadde klap vul hi'j weer op 'e eerde weeromme. Gniezende bekeek et herenhoentien van zien hoge zitplak of dit geknoei en docht bi'j himzels: "Waor zal disse brokkepilot terechte kommen? Al zo vule van de familie he'k an heur aende kommen zien in de snaevel van een voegel, of heur te pletter vliegen zien tegen een rute, een mure of een boomstamme. De zonne berieken kun ze toch niet, hoe geern as ze et ok willen en hoe vaeke as ze et ok perberen. Mar d'r wiezer van wodden, how mar! Ze hebben heur verstaand blikber in et gat in plak van in de kop zitten." De iekmulder gong intied onvermuuiber veerder mit de pogings om een goeie start te maeken. Uutaendelik lokte him dat en vleug hi'j nao een peer verkenningsronties naor et uutneudigende gruu van een iekenboom. "Smaekelike maoltied en maek niet tevule ongelokken op je veerdere reize," fluusterde et herenhoentien, en hi'j maekte him opni'j klaor om slaopen te gaon.

Mar hi'j was nog mar krek een betien in de soeze, doe hi'j inienend wakker schrok deur een hadde, dreuge tik tegen de staele van de zunnabloeme. Daor lag et iekmuldertien op et eerste blad onder him mit de poties omhogens te spattelen. "Joongien, joongien," gaapte et herenhoentien, "wat bi'j' nog dom en wat moej' nog een bulte leren! An now toe hej' nog gelok had, mar et hadde lieke goed al hielendal mis wezen kund mit jow. Ie zuken et vusen te hoge, ie willen vusen te vule. Dat is geveerlik en zal je op 'e duur niet goed bekommen. Zuuk et liever dichter bi'j de

grond, dat is veiliger en makkeliker en vargt minder inspanning." "Is et waar?" zee et iekmuldertien. "Dat wus ik niet. Ik gao et vot-en-daolik perberen! Daank veur jow goeie raod!" En veurzichtig kreup hi'j bi'j de staele van de zunnbloeme langes omlegens en hobbelde onhaandig veerder tussen et lange grös.

Een joongien dat achter in de grote tuun an et speulen was, zag et biesien klongelig veurbi'j kroepen. Inienend heurde et iekmuldertien een ofgrieselike galp boven him, een waarme, zwieterige klauwe sleut him om et lief henne en et wodde pikkedonker om him toe. Hi'j wodde een aentien dreugen deur de klauwe, heurde wat zaacht gekras en vun himzels weeromme, opsleuten in een klein deusien dat plat en haost vierkaant was. Buten himzels van l elkens bromde hi'j een lange poze uut alle macht bi'j de vier hadde kaanten langes. Mar et hulp him gien spier, nargens was d'r een eupening te vienen, hi'j kon d'r niet uut. Now weren d'r een tied laank niks as duuster en vremde geluden.

Doe wodde et deusien oppakt en hiel veurzichtig eupen maekt. Een vremd, had locht in een grote, holle ruimte verblinde de iekmulder en maekte him dwiel. Et deusien wodde hielendal eupen scheuven en doe ommedri'jd. Soezurig vul de iekmulder op een slim gladde bojem daor hi'j niks mit gewodden kon. Doe wodde hi'j inienend roeg beetpakt en vuulde hi'j een scharpe draod om de twie achterste poten henne. Hi'j kreeg een hadde tik tegen et achterlief, vul omlegens en sleug de vleugels uut om niet te valen. In een wilde vaort wodde hi'j an de draod om zien achterpoten in de ronte slingerd, de hieltied vlogger en vlogger, dan weer hoge, dan weer lege. Hiemende en poestende kon hi'j et allemaole nog krek naokommen, wiels hi'j an de achterpoten een piene vuulde die de hieltied scharper wodde. Staorigan kon hi'j zels de vaort wat beter regelen, waordeur de piene wat minder wodde. Hi'j perbeerde et grote, vremde locht dat op een vaast plak midden in de donkere ruimte hong, te berieken, mar iederkeer as hi'j d'r vlak bi'j kwam, wodde hi'j mit een venienige hael an de draod terogge ropt. Intussentied wodde de ruimte vuld mit lude, wilde galpen die him de hieltied benauwder en raodelozer maekten. Eindelijk lokte et him hiel dichte bi'j et waarme, soezende locht te kommen, mar mit een alderheiselikste hael wodde hi'j weer omlegens ropt. Toegelikertied vuulde hi'j een sniedende piene an et achterlief en vul hi'j op 'e hadde, gladde bojem, daor hi'j trillende van piene en benauwdens liggen bleef en murk dat him de beide achterste poten van et lief ropt weren. D'r klonk een wild en woest geraos boven him as hadde iene een geweldige overwinning behaeld, doe verdween et locht inienend en wodde et doodstille om him toe. Ondaanks de piene an et achterlief vul hi'j van de muhied half in de slaop in et donkere hoekien daor as hi'j terechte kommen was.

De volgende morgen wodde hi'j wakker deur et geluud van stemmegies om him toe. Mar doe hi'j om him henne keek, zag hi'j gieniene, alliend een stokmennig kleine en wat minder kleine deusies daor hi'j de veurgaonde aovend tussen telane kommen wezen mos. En verempeld, daor kwam dat geluud uut, kreeg hi'j doe in de gaten! Hi'j snorde en bromde mit de vleugelties om himzels waarm te dri'jen en dan zo rap as hi'j kon vot te vliegen. Doe heurde hi'j uut et deusien vlak naost him et stemmegien van et herenhoentien; dat zee: "Vlieg niet vot! Laot jezels vangen en in

een deusien zetten, krek as oons! Dan hej' een lekker veilig en rustig bestaon en weej' percies waor aj' an toe binnen. Gien last van koolde en regen, van hadde wiend en de hitte van de zonne. En elke dag vasse blatties! Wat wij' nog meer!" "k Daenke d'r niet over!" bromde de iekmulder as bescheid. "Zoe'n deusien is me vusen te klein en te benauwd! Ik wil de wiede wereld in, vrij aosemhaelen kunnen, genieten van koolde en waarmte, van zonne en regen, van witte wolken, blauwe lochten en et gruun van de netuur. Jim bin niet wies daj'm jimzels zomar opsluten laoten, in et halfduuster tussen zes wanen! Aanst woj'm vergeten en kriej'm niks meer te eten. Dan is d'r gieniene die een haand naor jim uutstikt om te helpen en zuj'm van de honger ommekommen. Ik kiek wel uut!" En opni'j wol hi'j votvliegen. Mar hi'j kon niet goed van de bojem los kommen, mit de wonde van de beide poties die hi'j verleuren hadde zat hi'j vaaste plakt. Hi'j bromde en snorde en vrotte wat hi'j kon en eindelijk wus hi'j himzels los te scheuren. Mit een lief vol zeerte vleug hi'j omhogens, naor et lochtige schiensel en de mure tegen him over. Mit een dreuge tik botste hi'j tegen et hadde glas van de rute en vul omlegens, op 'e boverplinte van de deure. Daor bleef hi'j hiemende van benauwdens, een posien liggen.

Mar hi'j hadde gelok. De buterdeure wodde inienend eupen smeten en mit een protte gegoel en geraos biesde et joongien d'r uut. Vlogge leut de iekmulder him van de plinte omlegens valen, sleug de vleugelties uut en vleug, zaacht goonzende van gelok, de heldere zoermorgen in, et grote, waarme zunnelocht integen. Al weren him dan een peer poten uutropt, mit dit lief vol piene zol hi'j kommen waor as hi'j dochte dat hi'j wezen mos!

Dirk Kerst Koopmans

Oold ark - 3 -

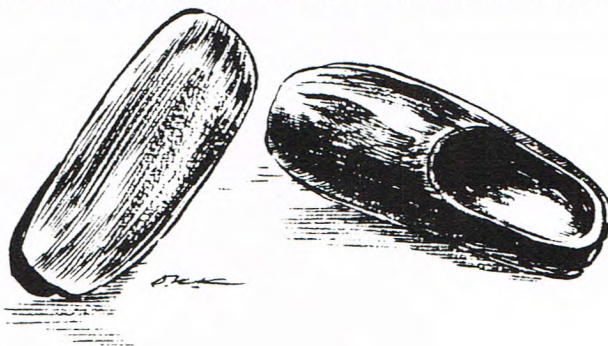

Rietsniedersleerzen

Al et mit de haand maekte veenderi'je-ark uut de beide veurige *Ovends* bin aenlik pronkstokken van op et doel richte vormgeving.

Dit is niet minder et geval mit de oolde rietsniedersleerzen, daor as de rietstoppels groeven in oftekenden. Krek zoas weer en wiend dat deden in de gezichten van de turfmaekers en de rietsnieders.

Om nog even op et turfmaeken weeromme te kommen: op bi'ggaond prentien de klompies, daor as Margien Pijlman al mit op 'e vene ston, doe ze nog een kiend was.

Daegelikse dinkies

Meine en Jan warkten op 'e zelde febriek en ze konnen best mit mekeer akkederen. Ze mochten ok graeg wat halvewiezen en dat was ok wel neudig mit dat ientonige en ofstompde wark op die febriek. En as ze d'r de kaans veur kregen, mochten ze mekaander ok wel es te fieter nemen.

Op een keer hadde Jan een kerweigien veur Meine daon en doe Meine vreug: "Wat moej' daor veur hebben?" doe zee Jan: "Ie brengen mar es een litertien, je." Meine hadde nog een lege vierkaante Bokma-flesse staon, die dee hi'j vol mit waeter, d'r kwam een mooi pepiertien omme henne, en doe gong hi'j naor Jan. "Asjeblief," zee Meine, en hi'j gaf Jan de flesse mit de koolde Bokma over. "Ae jong," zee Jan, "dat hadde niet hoefd," mar hi'j nam de flesse toch an.

Een peer aovens laeter kreeg Jan een peer burenen te koffiedrinken. Doe de meensken genoeg koffie had hadden, kwam de vierkaante Bokma-flesse op 'e taofel en Jan geut de manluden et reumeltien vol. "Op 'e gezondheid," zee iene van de manluden en nam een slok. Hi'j pruufde even, doe zee hi'j: "Et kon wel kraeneburg wezen." De aander nam ok een slokkien en zee: "Daor bi'j' drekt niet dronkend van." Jan nam ok een slokkien en wodde doe rood om 't heufd, want hi'j wus dat hi'j d'r tussen neumen was. "Ik kriege him wel weer," zee Jan.

Zo staorigan wodde et veurjaor, dus ok weer eierzukerstied. Jan en Meine weren d'r allebeide grote liefhebbers van om de lanen in te trekken. Meine dochte op een middag: Ik gao eierzuker, ik zal perberen of ik Jan zien polse even lienen kan. En dat leup los, hi'j kreeg Jan zien polse mit. Mar Meine wus niet dat Jan twee polsen hadde, een goeie en een slechten iene mit een oolde breuke d'r in. Meine zette welgemoed et laand in.

Hi'j hadde al een posien zocht, doe hi'j veur een briede sloot kwam te staon. Mar dat was gien bezwaor. Hi'j plaantte de polse midden in de sloot en zette goed of om zien 90 kilo an de aandere kaante te kriegen. Mar krek boven et midden van de sloot zee de polse van krak en Meine ploempte tot de bost in de modderige sloot. Hi'j klauterde gauw tegen de wal op en zocht de beide stokken van de polse bi'j mekaander, bekeek de boel es en zag dat et al een oolde breuke was. Doe gong him een lochien op en hi'j kreeg in de gaten dat et now 1-1 was!

Knillis

lietien van verlangst

wat moe'k dan doen
hoe moe'k dan doen
om jow liefde te vangen

moet de snor d'r of
of juist d'r an
een ere slag in 't haor

ere kleren
een ere kleur
of allienig ni'jen

stoppen mit roken
minder drinken
of juist meer wien

wat moe'k dan doen

moe'k meer praoten
of minder
of krek eers

me eers gedregen
meer serieuzer
of krek meer lachen

mezels blieven
veraanderen
of allebeide

hoe moe'k dan doen

vertel et me
of moe'k et vraogen
ik wete 't niet meer

wel wee'k
dat et zo
niet langer kan

da'k zonder jow
jow liefde
niet veerder kan

help me
help oons

wat moe'k dan doen
hoe moe'k dan doen
om jow liefde te vangen

Oene Bult

anti-plestiekkultuur

vluuk niet
op 'e regen,
want et waeter
waskt de straoten schone;
kaanker niet
op 'e wiend,
want die blaost
et vergif
uut de locht;
wor niet kwaod
op 'e storm,
want die waetergolft
blaank zaand
op et straand;
de netuur verbetert
per slot,
wat deur plestiekkultuur
verpest wodt.

Harmen Houtman

't Grunninger Hogelaand in meie

Hoe keunstig
kronkelen jow weggies
deur gele koolzaadvelden.

Hoe warkzem
sturen jow boeren
't gewas veur heur uut.

Hoe zuver
vligt jow spraok
deur karken en winkels.

Dit laand
an de zee
trekt him de hieltied terogge.

Harmen Houtman

Mestricht

Ik wete,
wat as d'r
aachter jow bargen ligt,
ik zie,
wat d'r
onder jow broggen stroomt,

ik kiek,
naor wat d'r
deur jow lochten vligt,

en ik vuulde,
hiel even,
jow hatte kloppen.

Oonze Volk -4-

In et naojaor van et jaor 1718, op Sunte Matten, wodde in de soolstede van Luitje Jans in Ni'jhooltwoolde een joongien geboren, dat van Lute en Antsje de naeme Jan mitkreeg in zien veerdere leven. Et was de twiede Jan, krek zoas zien breurtien Sybrant de dadde Sybrant was en zien ienigste zussien Margje de twiede Margje. De eren weren al sturven veur ze goed en wel in de kakstoel zitten konnen. Dat gong zo in die daegen, leven en dood stonnen dichte bi'j mekeer. Van de wiege tot et graf was vaeke niet meer as een wink van gelok. De kaans was half om half dat nao een weke of wat tegen de aovend een klein kissien deur vader en buurman et huus uut dreugen wodde en moeder mit een doek veur de ogen bi'j de lege wiege achter bleef.

Mar Jan het et opredded. Dat leek votinienend al goed. Doe de kiender van Ni'jhooltwoolde die elfde november an de deure kwammen mit et lochien van Sunte Matten - een uutholde korape mit een waskeerze - hebben ze al een vassien veur him zongen en kregen ze vanuut de bedstee van Antsje niet alliend een appel, mar ok nog een oort anrekt, waor ze bi'j de bakker een best stok kostekoeke veur kopen konnen.

Jan is deupt in de grote karke in Wolvege. Vader Lute was in die jaoren Stelling van Ni'jhooltwoolde en oolderling van de karke, zodat et een hiele drokte west het. Mit Lute en de baker, die et kiend dreug, veurop, was et iene lange riegel van volk dat over et karkepad bi'j de Schipsloot langes, die zundagmorgen op Wolvege antrok. Doomnee Regnerus Reddingius hadde dan ok een stampvolle karke, doe hi'j deur de deup et kleine mannegien opnam in de geleufsgemienschap.

Van de eerste levensjaoren van Jan he'k gien weet. Et was een minne tied, want de eerste golf van veepest hadde in 1714 ok in Ni'jhooltwoolde daonig huushullen. Verscheiden boeren keken tegen een lege stal an. Et was overal dikke aarmoede, mar ik daenke niet dat kleine Jan daor slim onder leden het. Vader Lute was meer veenbaos as boer en kon him ok buten de koenen best redden. Dat is niet alliend nao te gaon uut al et laand dat hi'j hier en daor kocht, mar ok uut de pesisie die hi'j innam as dörpsrechter en oolderling of diaeken van de karke. Van 1710 tot 1733 het hi'j altied in de karkeraod zeten en daor kwammen de aarme sloebbers doe nog niet an te passe. Jan het altied wel zat had. Daor kuj' wel op rekenen en veerder zal hi'j et leven kend hebben van speulen, schoelegaon en van zo lieverlao mitwarken op 'e boerkeri'je, in et vene en in 't laand. Zien ooldere breur Thye zal him de weg wel een betien wezen hebben. Best meugelik dat ok zien breurs Sybrant (geb. 1712) en Melis (geb. 1715) mit him opgruud binnen. Dan hebben ze een mooi ploegien had waor ze et laand mit ofstrunen konnen. Vader hadde laand zat, laand en waeter, want deur zien turfmaeken kwam et iene van et ere. Dat was dan eierzuken in et veurjaor, visken in de zoemer en achter de haezen en de enten an in et naojaor. Smietlienties en strikken zullen de knaopen niet vremd west hebben. Ok an de

Pleisterplak „De Ooievaar”.

Stadburen, waar de schippers anlegden om turf te laeden en kleimodder te lossen was altied wel wat te doen en vier keer in de weke kwam de postkoetse bij de Weerdiek langes, twie keer uut Wolvege en twie keer uut 't Vene. As hi'j dan stopte bij de Ooievaar, mossen ze daor vanzels henne. Daor stonnen ze dan mit rooie koppen al dat vremde volk, dat mitreisde in de koetse, an te steren. Ze hulpen de koetsiers mit et vaasteholen van de peerden en strijden mit losse haand een toppe huj veur die biesten in de kribbe.

Daor kwammen ze een ere wereld tegen. Een wereld die heur vremd was. Daor zaggen ze volk van butenuut. Deftig volk. Mannen mit saobels en ziedgeweren. Grote hoeden mit veren op 'e kop, flewiel om de huud en zulveren gaspen op 'e schoenen. En dan hadden ze et nog niet iens over de vrouwluden. Aj' die zaggen, mien joongien... Allegeer kaant, ziede en setien, hoge mussen op et heufd en an goold en zulver om de nekke en an de vingers gien gebrek. Ie keken je de ogen uut. Nee... vervelen hoefden ze heur niet in Ni'jhooltwoodde.

Op schoele het Jan bij meester Jan Stienwiek et lezen en schrieven leerd en vanzels et evangelie. Et is him blikber goed ofgaon, want hi'j het him d'r altied goed mit redden kund. Doe hi'j elf jaor was mos hi'j an 't wark, krek as iederiene. Rekenen het hi'j nog leerd op 'e aovendschoele. Veur een stuver in de weke konnen de knappe koppen daorveur terechte bij meester Stienwiek.

En dan inienen zien we "Jan Luitjens tot Nijeholtwolde, oud 15 jaar", moonsteren op et kofschip "De Eendracht", dat vanuut Harlingen onder kapitein Dirck Jacobs een reize maeken zal naor de Oostzee. Jan tekent as metroos onder de gage veur die reize. Doe 'k dat muuizem ontraffelde op een oolde moonsterrolle leupen me de rillings over de rogge. Ik zag him daor staon veur de waeterschout. De hoed in de haand en de plunjezak naost him op 'e vloer. Hi'j tekent waor et him anwezen wodt en beurt een gulden veurschot op 'e gage. Daor kan hi'j in de stad veur kopen wat hi'j nog neudig is. Mit een ure moet hi'j an boord wezen. De kof ligt klaor en mit oflopend ti'j bin ze nog veur de aovend deur et Vlie op 'e Noordzee. Op dit mement zie ik mezels daor staon en vuul ik de zocht naor et aeventuur, die ok mien veurvader in de greep had het. Ik vule de wiend om de kop en et touw in mien hanen. Ik roeke de teer en heure et kraeken en et knarpen in et waant as de kof, roem an de wiend, zee kiest. Ok in mi'j het ommes altied et aeventuur zeten, de drang naor de zee, et kieken over de horizon.

"Hi'j het et van gien vremde" zee mien grootvader van moeders kaant, de zeeman en schipper Geert van der Hoef altied, a'k as jonge weer es zeurde om naor zee te meugen. Mien doodgoeie vader was nog wel omme te praoten west, mar de "pater familias" Fokke-baas, annemer en meulemaeker van perfessie was d'r op tegen en et gong niet deur. Sund ik wete dat ok Jan Luten in 1733 al mit de kwaole behebt was, weet ik dat ok van die kaant de hormonen doende west hebben.

